

Олешко Ф.П., заступник начальника НМЦ ЦЗ та БЖД Луганської області з навчальної та виробничої роботи

Єфімова О.В., методист обласних курсів удосконалення керівних кадрів НМЦ ЦЗ та БЖД Луганської області

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Навчання кожної конкретної категорії керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, здійснюється згідно з робочою навчальною програмою. Реалізація програми забезпечує слухачам набуття та систематичне оновлення спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту [1].

Робоча навчальна програма конкретизує зміст навчального курсу, послідовність, організаційні форми, встановлює обсяг часу, самостійну роботу слухачів, а також обов'язково визначає форми та засоби для проведення поточного та підсумкового контролю [2].

В Навчально-методичному центрі цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Луганської області (далі – Центр) для контролю знань слухачів використання тестова методика з альтернативним вибором відповідей (закрита форма тестового завдання).

Тест (test) – слово англійського походження, що означає іспит, спробу, випробування. Тест – це стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про знання, уміння, навички (здібності, професійну придатність, обдарованість тощо) того, кого випробовують. У сучасній теорії та практиці тестового контролю нараховується понад 20 різновидів тестів: залежно від мети, характеру та функцій контролю, характеру, форми відповіді.

Відмінна риса тесту – можливість вимірювання у кількісній і якісній формі, що дозволяє встановити динаміку якості навчання та виконати його діагностичний аналіз.

Професійно підготовлений і використаний тестовий інструмент дає якісну інформацію, яка відповідає реальному стану справ.

По-перше, тести є об'єктивним способом оцінювання. Об'єктивність тестування досягається шляхом стандартизації процедури проведення та неможливістю внесення суб'єктивної складової до оцінки знань слухачів.

По-друге, тести – «об'ємний» інструмент. Тести орієнтовані на визначення рівня засвоєння ключових понять, тем і розділів навчальної програми, умінь, навичок. Тестова форма оцінювання дозволяє визначити рівень досягнень студента з усього матеріалу дисципліни, що вивчається.

Третьою істотною відмінністю тестів від традиційних методів контролю є те, що це більш м'який гуманний інструмент, який ставить слухачів у рівні умови за рахунок використання єдиної процедури і єдиних критеріїв оцінювання.

По-четверте, тест – «широкий» інструмент. Він розширює традиційну шкалу оцінювання знань. Якщо слухач тест виконав на «відмінно», то видно, з яким запасом він виконав це завдання. Тестування дозволяє розширити шкалу оцінювання не лише догори, але і донизу.

По-п'яте, тести ефективні з економічної точки зору. При тестуванні основні витрати часу припадають на складання якісного інструментарію. За збільшення кількості екзаменованих ці витрати розподіляються на них пропорційно, що приводить до зниження загальних витрат.

Загальні підходи до розроблення тестових завдань

Основними елементами тестового завдання є:

- інструкція;
- завдання (умова);
- варіанти відповідей;
- критерії оцінювання.

Основні методичні вимоги до складання тестових завдань:

- адекватність інструкції формі та змісту завдання;
- логічна форма висловлювання у завданні;
- наявність у відповідях на завдання разом із правильними відповідями неправильних відповідей (дистракторів);
- наявність у завданні місця для відповідей;
- єдині правила оцінювання відповідей.

Не рекомендується включати в тестові завдання:

- дискусійні запитання і відповіді;
- завдання, що мають громіздкі формулювання;
- завдання, що вимагають складних розрахунків за допомогою калькулятора.

Інструкція визначає, що слід робити слухачу. Інструкція повинна бути сформульована коротко, чітко і зрозуміло, наприклад, у таких формах:

- «Відзначити правильну відповідь»;
- «Вказати номери правильних відповідей»;
- «Доповнити»;
- «Встановити відповідність»;
- «Встановити правильну послідовність» і т.д.

Форма інструкції повинна відповідати формі завдання.

Правила написання умови

Умова – це стимул для відповіді, яка описує певну проблему і ставить завдання перед тим, хто проходить тест. Умова повинна допомогти слухачеві чітко уявити поставлену перед ним проблему. Умова може містити лише завдання або складатися зі вступних відомостей та запитання. Умова може подаватися у формі запитання, у наказовій формі або у формі незавершеного твердження. Рекомендується використовувати форму запитання або наказову форму, які є легшими перед тими, хто проходить тест, і ставлять перед ними чіткіше завдання.

Формулювання запитання доцільно починати з дієслова. Якщо все ж таки використовується формат незавершеного твердження, пропуск в останньому не повинен бути на початку або в середині – його треба розмістити в кінці фрази. Крім того, навіть у незавершеному твердженні умова має бути "завершеною" з точки зору змісту, щоб на неї можна було відповісти, незважаючи на перелік варіантів відповідей. Формулюйте умову позитивно. Уникайте негативних формулювань, які вимагають протилежної, порівняно з більшістю тестових завдань, дії (вибір неправильного, гіршого), та є складними для розуміння тим, хто проходить тест.

Правила написання варіантів відповідей

Написання варіантів відповідей є найскладнішим завданням під час підготовки тестового завдання. Серед відповідей мінімум одна є правильною, решта – дистрактори – неправильними. Доцільно створювати щонайменше 4–5 варіантів відповідей.

Правила конструювання тестових завдань

1. Кожне тестове завдання має оцінювати досягнення важливої та істотної освітньої мети. Слід уникати перевірки тривіальних або надмірно вузькоспеціальних знань.

2. Кожне тестове завдання має перевіряти відповідний рівень засвоєння знань.

3. Умова має містити чітко сформульоване завдання. Завдання має фокусуватися на одній проблемі.

4. Варіанти відповідей мають бути гомогенними (однорідними).

5. Усі дистрактори мають бути вірогідними (правдоподібними).

6. Відомості, що містяться в одному тестовому завданні, не повинні давати відповідь на інше тестове завдання.

7. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фрази "все з вищевказаного", "нічого з вищевказаного".

8. Не рекомендується використовувати як правильну відповідь чи дистрактор фрази "жоден варіант відповіді неправильний", "немає правильної відповіді", "усі відповіді правильні", "інколи", "ймовірно" тощо.

9. Умова має бути сформульована позитивно.

Тестові завдання бувають чотирьох форм: завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, завдання відкритої форми (тобто потрібно самим вписати правильну відповідь), завдання на встановлення відповідностей та завдання на встановлення правильної послідовності.

Отже, ми пропонуємо рекомендації до складання тестових завдань з вибором однієї правильної відповіді.

Принципи добору відповідей

Однорідність – добираються такі відповіді, які відносяться до одного роду, виду, відображають основні сторони явища. У випадку створення завдань за принципом однорідності істотним моментом є використання подібних за написанням або звучанням літер, цифр, знаків, слів і словосполучень.

Наприклад: Процес руйнування хвилями прибою берегів морів, озер та водосховищ називається: А) аварія; Б) абразія, В) аварійна ситуація.

Кумуляція – зміст другої відповіді включає в себе (кумуляє) зміст першої, зміст третьої – другу і т.д. Використовуються сполучник «і», коми.

Наприклад: Залежно від характеру подій надзвичайні ситуації бувають: А) техногенні; Б) техногенні і природні; В) техногенні, природні і соціальні; Г) техногенні, природні, соціальні і воєнні.

Поєднання – використовується поєднання двох-трьох-чотирьох слів у кожній відповіді. Цей принцип може бути використаний у трьох варіантах:

Перший варіант: поєднання більш-менш однорідних і правдоподібних відповідей.

Наприклад: Рішення про проведення евакуації населення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій на місцевому рівні приймає: А) райдержадміністрація або орган місцевого самоврядування; Б) орган місцевого самоврядування та комісія з питань евакуації місцевого рівня; В) облдержадміністрація та орган виконавчої влади.

Другий варіант: одне поняття поєднується з кількома іншими.

Наприклад: Рішення про проведення евакуації населення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій на місцевому рівні приймає: А) райдержадміністрація та орган місцевого самоврядування; Б) райдержадміністрація та комісія з питань евакуації місцевого рівня; В) райдержадміністрація та комісія з питань евакуації місцевого рівня.

Третій варіант: правило ланцюжка, коли останнє слово в першій відповіді стає першим у другій відповіді і т.д.

Наприклад: Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації здійснюються за рахунок: А) коштів місцевого та державного бюджетів;

Б) коштів державного бюджету та оперативного резерву ДСНС України; В) коштів оперативного резерву ДСНС України та спеціального фонду місцевого відділу з питань соціального захисту населення.

Градування – завдання з трьома і більшою кількістю відповідей дає можливість використовувати принцип градування.

Наприклад: Яка повинна бути допустима загальна вага речей на одну людину при евакуації на транспорті?: А) 10–20 кг; Б) 20–30; В) 30–40 кг; Г) не більше 50 кг.

Вимоги до завдань на вибір відповіді

1. У тексті завдання не повинно бути жодної двозначності чи неточності у формулюванні.

2. Основу завдання доцільно формулювати у стверджувальній формі, яка після підстановки відповіді перетворюється на істинне або хибне твердження.

3. Основу завдання треба формулювати дуже коротко, одним реченням (до 8 слів) простої синтаксичної конструкції.

4. Якщо варіанти відповідей починаються з одного слова (кількох однакових слів), їх потрібно перенести в завдання, формулюючи варіанти відповідей 2–3 словами.

5. Усі варіанти відповідей мають бути приблизно однакової довжини або в деяких завданнях правильний варіант відповіді може бути трохи коротший за дистрактори.

6. Із завдання необхідно вилучити всі вербальні асоціації, що вказуватимуть на правильну відповідь.

7. Частота вибору варіанта правильної відповіді в усіх завданнях тесту має бути приблизно однаковою.

8. Не можна використовувати завдання, у яких одна відповідь впливає з іншої.

9. Не можна включати до тесту завдання, що містять оцінні судження або передбачають формулювання висловлювань із власною думкою щодо певних запитань.

10. Усі дистрактори мають бути однаково привабливими для тих, хто тестується, які не знають правильної відповіді.

11. Жоден із дистракторів не повинен бути частково правильною відповіддю, яка за певних умов може розглядатися як правильна відповідь.

12. Усі варіанти відповідей мають бути граматично узгодженими з новою завдання.

Тестування слухачів Центру відбувається у спеціально обладнаному приміщенні кабінету навчального (інформаційних технологій) за наступними критеріями: 90–100% – високий рівень, 60–89% – достатній рівень; 0–59% – початковий рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту : затв. постанов КМУ від 23.10.2013 р. №819.

2. Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання : затв. наказом МВС від 21.10.2014 р. №1112, зареєстрований в МЮУ від 05.11.2014 р. за №1398/26175.

3. Божкова В.В. Тестування як форма контролю знань: переваги та недоліки / В.В. Божкова, Л.Ю. Сагер // Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали науково-методичної конференції, м. Суми, 6–7 жовтня 2010р. / за ред. О.В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2010. – С. 113–115.